

BAAC Vlaanderen
Programma van maatregelen

Programma van maatregelen
uitgesteld vooronderzoek
Nieuwpoort, Rijkswachtstraat

BAAC Vlaanderen bvba
Hendekenstraat 49
9968 BASSEVELDE
info@baac.be

Inhoud

1	Gemotiveerd advies	3
2	Programma van maatregelen.	4
2.1	Administratieve gegevens	4
2.2	Aanleiding van het vooronderzoek	4
2.3	resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem:	4
2.4	Vraagstelling en onderzoeksdoelen:	4
2.5	Onderzoeksstrategie, -methode en -technieken	5
2.6	Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk:.....	8

1 Gemotiveerd advies

Vanwege het feit dat het terrein nog niet volledig in eigendom van de opdrachtgever is en bovendien deels bebouwd, betreft het hier een archeologienota met uitgesteld vooronderzoek. Dit houdt in dat de ingreep in de bodem zoals gesteld in het programma van maatregelen, op een later tijdstip, na het in eigendom komen van de terreinen en de sloop van de huidige bebouwing in het oosten, uitgevoerd dient te worden.

Op basis van de uitgevoerde bureaustudie wordt door BAAC Vlaanderen bvba een prospectie met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven geadviseerd voor het onderzoeksgebied. Dit onderzoek zal moeten uitgevoerd worden na het bekomen van een stedenbouwkundige.

Binnen dit programma van maatregelen wordt een gemotiveerd advies gegeven voor verder vooronderzoek. Dit advies is gebaseerd op het verslag van resultaten van het vooronderzoek. De vaststellingen over de aan- of afwezigheid van archeologische sites en hun aard worden geconfronteerd met de door de initiatiefnemer voorgenomen bodemingrepen. Op basis van deze confrontatie motiveert het advies of er maatregelen nodig zijn, welke deze zijn, en wat hun uitvoeringswijze is.

Op basis van de beschikbare en ontsloten informatie was het mogelijk om het terrein dermate te onderzoeken en een specifiek verwachtingspatroon op te stellen. Verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem, zoals geofysisch onderzoek, landschappelijk bodemonderzoek of extra archiefstudie, wordt hier niet nodig geacht. Dat de vestinggracht en eventuele andere versterkings-elementen aanwezig zijn, is al duidelijk bewezen. Bovenstaande methodes zullen weinig tot geen extra informatie of meerwaarde bieden.

Uit de resultaten van het bureauonderzoek bleek dat de bodem vermoedelijk slechts in beperkte mate verstoord of afgegraven is. Vooral het zuidelijk deel van het terrein heeft vermoedelijk nooit bebouwing gekend sinds de opgave van de vestingwerken. Op basis van historische data en kaarten is er voor het volledige plangebied een hoge verwachting voor het aantreffen van een historische stadsomwalling. Daarnaast werden in de nabijheid van het plangebied, op basis van gegevens uit de Centraal Archeologische Inventaris, reeds sporen uit de middeleeuwen en nieuwe tijd gevonden. Los van de te verwachten structuren is het daarom niet uitgesloten om artefacten of bewoningssporen uit vroegere/latere periodes aan te treffen binnen de onderzoekslocatie. De geplande ingreep (aanleg ondergrondse parkeergarage) is dermate ingrijpend, waardoor de aanwezige archeologische sporen onherroepelijk zullen worden vernietigd. Daar waar de toekomstige parkeerkelder wordt aangelegd is *behoud in situ* van de te verwachten archeologie niet mogelijk. Binnen het oostelijke deel van het plangebied worden geen diepgaande nieuwe structuren aangelegd. Na een evaluatie van het terrein, d.m.v. het vooronderzoek met ingreep in de bodem, zal duidelijk worden of de toekomstige ingrepen hier (fundering woonhuizen) schade zullen berokkenen aan het bodemarchief en *behoud in/ex situ* van toepassing is.

De precieze impact die het nieuwbouwproject op aanwezige site zal hebben werd besproken in het verslag van resultaten (paragraaf 1.3.2). Plannen met de ligging van de parkeerkelder en doorsnedes werden daarin opgenomen.

2 Programma van maatregelen.

2.1 Administratieve gegevens

initiatiefnemer: Woonmaatschappij IJzer en Zee, Canadalaan 39, 8620 Nieuwpoort

Erkend Archeoloog: Sarah Hertoghs, 2015/00077

Zetel erkend archeoloog: BAAC Vlaanderen bvba; Hendekenstraat 69; 9968 Assenede

Ligging plangebied: Rijkswachtstraat, Nieuwpoort, West-Vlaanderen

NW X: 36769 Y: 203203

NO X: 36796 Y: 203205

ZW X: 36696 Y: 203143

ZO X: 36801 Y: 203144

Kadastrale gegevens: Nieuwpoort, Afdeling 1 , Sectie A

Percelen: 55N3, 48Z53, 48Y53, 48X53, 48W53.

2.2 Aanleiding van het vooronderzoek

Zie het verslag van resultaten paragraaf 1.3.2.

2.3 resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem:

Zie het verslag van resultaten hoofdstuk 3.

2.4 Vraagstelling en onderzoeksdoelen:

Het doel van deze prospectie met ingreep in de bodem is een archeologische evaluatie van het terrein. In eerste instantie zal moeten worden bepaald wat de exacte locatie is van de te verwachten vestingsgracht. Daarnaast dient ook een algemene waardering van het terrein te worden bekomen.

Hierbij moeten minimaal volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

*Algemeen:

- Welke zijn de waargenomen horizonten in de bodem, beschrijving + duiding?
- Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?
- Zijn er sporen aanwezig?
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?

*Indien een stadsomwalling wordt aangesneden:

- Zijn er restanten van de (post)midleleeuwse omwalling (wal/gracht) aanwezig?
- Zo ja, wat de bewaringstoestand ervan?
- Levert het organische en anorganische vondstmateriaal nieuwe inzichten inzake ontstaans- en bewoningsgeschiedenis van de site en diens omgeving, eventueel ook over de materiële cultuur?
- Uit welke periode dateren de vondsten? Kan er een functionele interpretatie aan gegeven worden?
- Hoe kaderen de resultaten van dit onderzoek binnen onze kennis van de stadsgeschiedenis/stadsontwikkeling van Nieuwpoort
- Wat is de relatie tussen de bodem, de landschappelijke context (landschap algemeen, geomorfologie) en de archeologische sporen?
- Kunnen de resultaten van het bureauonderzoek bijgesteld worden?
- Geven de resultaten toch aanleiding tot vervolgonderzoek of gaf het proefsleuvenonderzoek voldoende informatie met betrekking tot de vastgestelde archeologische sporen? Zo ja, waarom wel. Zo nee, waarom niet?

*Indien een vervolgonderzoek toch noodzakelijk blijkt:

- Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?
- Wat is de impact van het huidige gebruik van het terrein op het archeologische erfgoed?
- Is behoud *in situ*/planinpassing op basis van de resultaten van het vooronderzoek mogelijk?

2.5 Onderzoeksstrategie, -methode en -technieken

BAAC Vlaanderen adviseert voor de gehele site een vooronderzoek met ingreep in de bodem d.m.v. proefsleuven. Hierbij dient minstens 10% van het plangebied te onderzoeken door middel van proefsleuven, aangevuld met dwarssleuven en/of kijkvensters indien de bodem en sporencombinaties daartoe aanleiding geven. In geval van de volledige afwezigheid van archeologisch relevante sporen bij een zwaar verstoord bodemprofiel kan van bijkomende dwarssleuven en kijkvensters worden afgezien. De ideale dekkinggraad van de sleuven ligt tussen 10 en 15% van het plangebied. Statistisch onderzoek en simulaties van sleuven op verschillende soorten vindplaatsen met diverse omvang hebben aangetoond dat met een dichtheid van 10% ongeveer 95% van alle vindplaatsen met een minimum omvang van 5 m in diameter worden opgespoord.

De inplanting van de proefsleuven volledig opgehangen aan de te verwachten aanwezigheid en ligging van de vermoedelijke postmiddeleeuwse stadsgracht (figuur 1). Het voorgestelde puttenplan focust op het documenteren van deze gracht en eventuele bijhorende structuren. Hierbij is het van belang enkele proefsleuven haaks op het vermoedde tracé te plaatsen. In de oostelijke zone van de onderzoekslocatie worden de sleuven haaks geplaatst. In het westelijke deel volgend de sleuven van het perceel (zie figuur 2).

Figuur 1: Het plangebied aangegeven op de orthofoto. In blauwe lijn is de vermoedelijk ligging en oriëntatie van de stadsgracht aangegeven

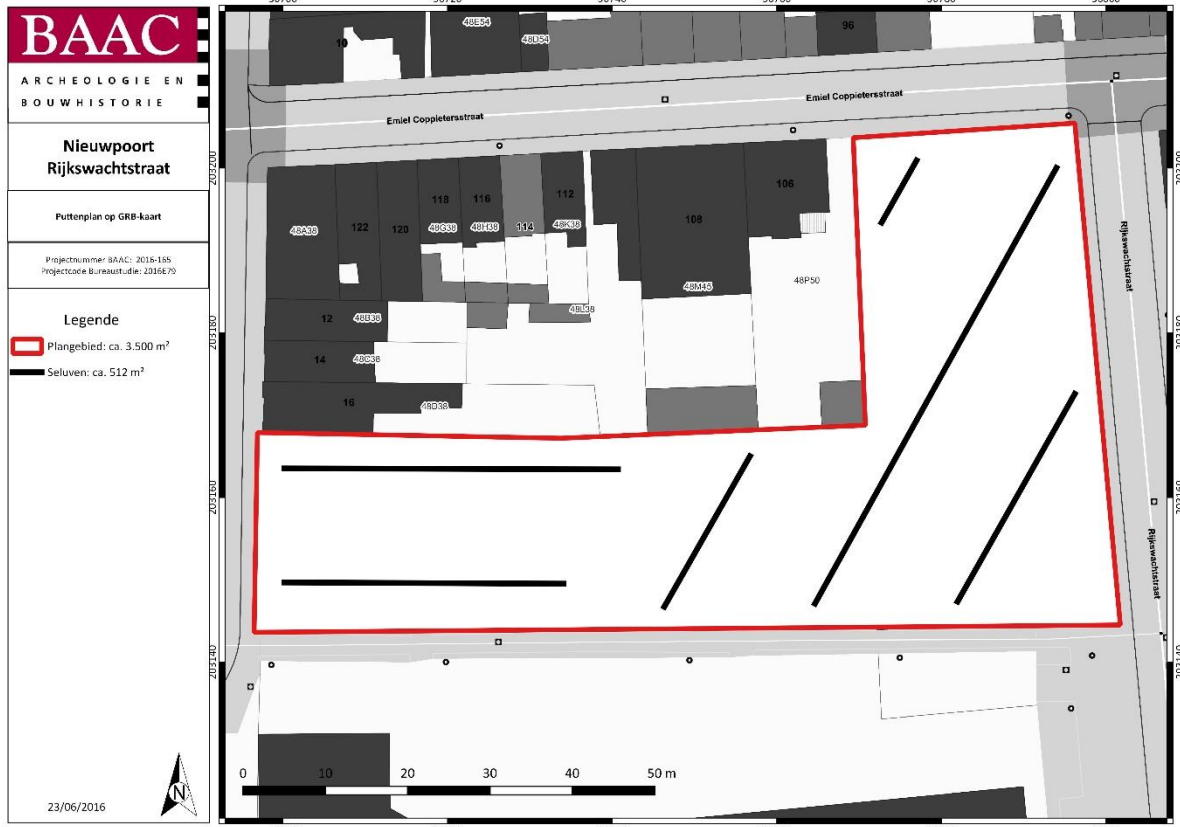
Om de locatie, opbouw en bewaringstoestand van de versterkingswal/-gracht te onderzoeken dient de volgende werkwijze gevolgd te worden:

Gezien de diepte van de voorgenomen versterking (-2.50m ten opzichte van het maaiveld) en gezien de vermoedelijke omvang en diepte van de omwalling dienen te sleuven getrapt te worden aangelegd tot minstens de verstoringsdiepte of de natuurlijke bodem. Hierbij is de sleuf op het diepste niveau tenminste 2 m breed en worden veilige werkomstandigheden voorzien, dat wil zeggen dat de trappen niet te hoger zijn dan 1,5m hoog zijn en er minstens twee uitgangen uit elke sleuf op diepte worden voorzien.

Indien de omwalling aanwezig blijkt te zijn binnen het plangebied, kan deze het best direct definitief onderzocht worden door het nemen van voldoende relevante stalen (zie hieronder).

Van elke sleuf waarin de omwalling en/of gracht aangetroffen wordt, wordt tenminste een lange wand als profiel gedocumenteerd middels foto's en tekening (schaal 1:20) en beschreven door een aardkundige. De profieltekeningen worden digitaal opgeleverd. De profielen en eventueel andere aanwezige sporen worden ingemeten en het opmetingsplan wordt gegeoreferent, is digitaal beschikbaar en heeft een landmeetkundige precisie.

Indien de stadsomwalling niet binnen de contouren van het projectgebied aanwezig blijkt te zijn worden de sleuven aangelegd op het eerste relevante archeologische niveau. Eventuele sporen en vondsten worden gedocumenteerd volgens een standaard proefsleuvenonderzoek in de Code Goede Praktijk. In geval van afwezigheid van de stadsomwalling kan worden volstaan met sleuven met een minimale breedte van 2 m.

Figuur 2: Voorstel puttenplan proefsleuven.

Mocht de aanwezigheid van de stadsomwalling het enige archeologische spoor zijn binnen de zuidelijke zone, dan lijkt het aangewezen om het proefsleuvenonderzoek als het enige archeologisch onderzoek aan te wijzen en geen vervolgonderzoek (archeologische opgraving) te adviseren. Op deze manier kunnen tijd en kosten beperkt worden. Bovendien geeft het volledig vlakdekkend opgraven van een stadgracht geen meerwaarde aan het onderzoek. De meest relevante info wordt immers gehaald uit de profielen. Structuren die bij de omwalling horen, zoals oeververstevingen (parament) in natuursteen of baksteen kunnen in dwarsseuven en/of kijkvensters worden onderzocht.

Hierbij geldt wel de voorwaarde dat tijdens het prospectie voldoende profielen en coupes dienen gezet te worden op de stadsomwalling, zodoende het spoor optimaal te kunnen documenteren en onderzoeken. Bovendien dienen tevens voldoende monsters te worden genomen om maximale informatie over de stadsomwalling te kunnen verkrijgen (macrobotanisch onderzoek, palynologisch onderzoek en dateringsonderzoek). Daarnaast dient ook actief naar vondsten gezocht te worden, zodoende de stratigrafie van de omwalling te kunnen interpreteren en dateren.

Hieronder wordt aangegeven welke stalen bij het effectief aantreffen van de stadgracht tenminste nodig worden geacht om bovenstaande vragen en vragen ten gevolge van eventueel voortschrijdend inzicht te kunnen beantwoorden:

- 3 VH pollenwaardering/analyse, liefst van een sequentie vanaf de onderste niveaus van de grachtvulling, indien aanwezig,
- 4 VH macroresten uit verschillende lagen van een gracht/dempingspakket,

- 4 C14-dateringen indien eventueel vondstmateriaal geen uitsluitel kan bieden over dateringen van lagen en/of sporen,
- Analyse dierlijk botmateriaal, ca 100 stuks, indien van toepassing,
- 2 x conservering kwetsbare vondstcategorieën, indien van toepassing,

Van belang bij het aanleggen van diepe sleuven is de stand van het grondwater. Het is aan te raden om (een deel van) de sleuven haaks op de stadsgracht van lijnbemaling te voorzien.

De uitvoering van alle werkzaamheden op het terrein dienen minstens te gebeuren volgens de Code Goede Praktijk, eventueel aangevuld met bijkomende maatregelen indien de sporen en/of vondsten daartoe aanleiding geven.

Het onderzoeksdoel wordt succesvol bereikt wanneer op bovenstaande onderzoeksvragen een relevant antwoord kan worden gegeven.

2.6 Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk:

N.v.t.